

УДК 377.13

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-1\(47\)-1196-1207](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-1(47)-1196-1207)

Толочко Світлана Вікторівна доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання, Національна академія педагогічних наук України, м. Київ, тел.: (044) 455-53-38, <https://orcid.org/0000-0002-9262-2311>

Васюк Оксана Вікторівна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, тел.: (044) 527-82-42, <https://orcid.org/0000-0003-0926-7599>

ЕКОЛОГІЧНІ ЦІННОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ: СУТНІСТЬ, ЗМІСТ, ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ

Анотація. У статті здійснено аналіз сутності, змісту та особливостей формування екологічних цінностей здобувачів освіти, зокрема соціономічних професій. У статті розглядаються теоретико-методологічні основи цього процесу, визначаються ключові чинники, що впливають на розвиток екологічної свідомості, а також пропонуються практичні рекомендації для педагогів щодо ефективного впровадження екологічних цінностей в освітній процес. Означено, що термін «екологічні цінності» нами визначається як система особистісних переконань, установок і мотивів, спрямованих на усвідомлення значущості природи, відповідальність за її збереження та активну участь у вирішенні екологічних проблем. Доведено, що зміст екологічних цінностей охоплює знання, ставлення та поведінкові прояви, що забезпечують гармонійні стосунки між людиною та природою. Виокремлено когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий компоненти екологічних цінностей студентів соціономічних професій. До основних особливостей процесу формування екологічних цінностей здобувачів освіти нами віднесено професійну спрямованість, використання інноваційних методів навчання, аксіологічний підхід, соціокультурний контекст. Установлено, що цінності формуються на перетині кількох методологічних підходів: аксіологічного, культурологічного, компетентнісного, психологічного. До особливостей формування екологічних цінностей у студентів соціономічних професій віднесено професійну орієнтацію на роботу з людьми, ціннісну складову навчання, мультидисциплінарний підхід, психологічні особливості здобувачів освіти, використання інтерактивних технологій навчання. Розроблено рекомендації для ефективного впровадження екологічних цінностей в освітньо-виховний процес закладів освіти, що стосуються, зокрема, інтеграції

екологічного контенту в навчальні дисципліни, залучення до волонтерських екологічних проєктів, організації екологічних тренінгів і семінарів, упровадження цифрових технологій, використання інтерактивних методів навчання, екологічний моніторинг, формування мотивації, педагогічний приклад.

Ключові слова: екологічні цінності, заклад вищої освіти, студент, формування, навчальні дисципліни, соціономічні професії.

Tolochko Svitlana Viktorivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, chief researcher of the laboratory of extracurricular education Institute of Problems on Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, tel.: (044) 455-53-38, <https://orcid.org/0000-0002-9262-2311>

Vasyuk Oksana Viktorivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Associate Professor on Department of Pedagogy, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, tel.: (044) 527-82-42, <https://orcid.org/0000-0003-0926-7599>

ENVIRONMENTAL VALUES OF EDUCATIONAL STUDENTS: ESSENCE, CONTENT, FEATURES OF FORMATION

Abstract. The article analyzes the essence, content and peculiarities of the formation of environmental values of students, in particular, socio-economic professions. The article discusses the theoretical and methodological foundations of this process, identifies the key factors influencing the development of environmental awareness, and offers practical recommendations for teachers on the effective implementation of environmental values in the educational process. It is noted that the term "environmental values" is defined as a system of personal beliefs, attitudes and motives aimed at realizing the importance of nature, responsibility for its preservation and active participation in solving environmental problems. It is proved that the content of environmental values includes knowledge, attitudes and behavioral manifestations that ensure harmonious relations between humans and nature. The cognitive, emotional, value and behavioral components of environmental values of students of socio-economic professions are distinguished. The main features of the process of forming the environmental values of students include professional orientation, the use of innovative teaching methods, an axiological approach, and a socio-cultural context. It has been established that values are formed at the intersection of several methodological approaches: axiological, cultural, competence, and psychological. The peculiarities of the formation of environmental values in students of socio-economic professions include professional orientation to work with people, the value component of learning, a multidisciplinary approach, psychological characteristics of students, and the use of

interactive learning technologies. Recommendations for the effective implementation of environmental values in the educational process of educational institutions have been developed, in particular, the integration of environmental content into academic disciplines, involvement in volunteer environmental projects, organization of environmental trainings and seminars, introduction of digital technologies, use of interactive teaching methods, environmental monitoring, motivation, and pedagogical example.

Keywords: ecological values, higher education institution, student, formation, academic disciplines, socio-economic professions.

Постановка проблеми. Екологічна освіта та формування екологічної свідомості є ключовими напрямками сучасної педагогічної науки, які відображають виклики глобалізації та сучасного суспільного розвитку.

Сучасне суспільство стикається з низкою глобальних викликів, серед яких екологічна криза займає одне з провідних місць. Деградація довкілля, зміни клімату, вичерпання природних ресурсів вимагають радикальних змін у свідомості та поведінці людини. У цьому контексті особливого значення набуває формування екологічних цінностей у здобувачів освіти, які є майбутніми носіями ідей сталого розвитку та активними учасниками екологічно орієнтованої діяльності.

Формування екологічних цінностей є складним і багатогранним процесом, що охоплює засвоєння знань, розвиток емоційного ставлення до природи та формування поведінкових навичок, спрямованих на збереження довкілля. Цей процес має враховувати не лише освітній, але й соціокультурний контекст, адже екологічна свідомість значною мірою формується під впливом ціннісних орієнтацій суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В огляді літератури розглянуто роботи українських дослідників, які зосереджуються на проблемах екологічної культури, компетентності та ціннісних орієнтацій у контексті освіти.

Дисертаційне дослідження Н.Анацької [1] акцентує увагу на ролі екологічної освіти у формуванні знань і ціннісних орієнтацій сучасної людини. Авторка аналізує аксіологічні засади екологічного виховання, зокрема вплив знань на свідоме ставлення до природного середовища. Підкреслює необхідність інтеграції екологічних знань у всі етапи освіти для розвитку екологічної відповідальності у підростаючого покоління.

І.Бартнева [2] розглядає екологічно-орієнтовану педагогіку як важливий чинник формування екологічної компетентності майбутніх учителів. У своїй статті авторка наголошує на необхідності інноваційного підходу до підготовки педагогів, які здатні передати учням екологічні цінності. Робота містить практичні рекомендації щодо інтеграції екологічних компонентів у освітній процес, що відповідає сучасним вимогам сталого розвитку.

Академік І. Бех [3] у своїй роботі висвітлює духовний аспект екологічного виховання, наголошуючи на значенні морального становлення особистості. Автор розглядає екологічну свідомість як складову духовного розвитку, яка формується через усвідомлення взаємозалежності між людиною та природою.

Монографія А.Крамаренка [6] присвячена формуванню екологічних цінностей у майбутніх учителів початкової школи. Автор пропонує модель педагогічного впливу, яка враховує когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти екологічної культури. Крамаренко також пропонує низку практичних методик для інтеграції екологічних аспектів у навчальний процес.

Дослідження колективу науковців на чолі з Л.Морозово. [8] підкреслює роль екологічних цінностей у формуванні екологічної культури особистості. Автори розглядають екологічну культуру як багатомірне явище, що включає знання, переконання та практичну діяльність, спрямовану на захист довкілля. Робота пропонує емпіричні дані, які підтверджують ефективність використання ціннісно-орієнтованих методик у навчанні.

Дослідник С.Орденів [9] досліджує формування екологічної свідомості в умовах глобалізації. Автор аналізує сучасні виклики, зокрема урбанізацію та технологізацію, які впливають на екологічну культуру суспільства, пропонує стратегії для підвищення екологічної свідомості, серед яких важливе місце займає просвітницька діяльність.

Робота Д. Отич [10] присвячена екологічній самосвідомості як психологічному феномену. Автор розглядає механізми формування екологічної самосвідомості, які базуються на індивідуальному досвіді та соціально-культурних впливах. Він пропонує рекомендації щодо розвитку екологічної самосвідомості через психолого-педагогічні засоби.

Науковець С.Толочко [11] у своїй статті визначає аксіологічні засади формування екологічної компетентності школярів. Автор підкреслює важливість інтеграції аксіологічних підходів у навчальні програми, що сприяє формуванню ціннісного ставлення до природи. У подальшій роботі автором [12] здійснено аналіз екологічної культури як компонента полікультурної особистості, наголошуючи на її значенні в умовах сучасної освіти.

І.Іскерський [4] у своїй статті аналізує особливості професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічних професій в умовах воєнного стану. Автор акцентує увагу на необхідності адаптації освітніх програм до викликів, пов'язаних із кризовими умовами, та розробляє рекомендації для ефективної підготовки фахівців, здатних реагувати на актуальні потреби суспільства. Зокрема, підкреслюється значення інтеграції психологічної стійкості та адаптивних навичок у навчальні програми. Науковець також пропонує використання інноваційних методів навчання, які сприяють формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців.

Розділ 3 монографії за редакцією Л.Данильчук і Л.Романовської [5] присвячений соціально-психологічним засадам особистісно-професійного становлення майбутніх фахівців соціономічного профілю. У тексті, підготов-

леному Т.Комар та ін., розглянуто аксіологічний аспект цього процесу. Автори підкреслюють, що ціннісні орієнтації відіграють ключову роль у професійному становленні, оскільки вони впливають на мотивацію, поведінкові стратегії та готовність до виконання професійних обов'язків. Важливим є також розуміння соціокультурного контексту, який визначає характер ціннісних орієнтацій. Монографія містить практичні рекомендації для викладачів і наставників щодо формування в студентів соціономічних спеціальностей ціннісних орієнтацій, спрямованих на гуманістичний підхід до професійної діяльності.

Розглянуті джерела наголошують на важливості інтеграції аксіологічних та психологічних аспектів у процес професійної підготовки фахівців соціономічних професій. Дослідники підкреслюють значення розробки адаптивних і гуманістично орієнтованих освітніх програм, які сприятимуть не лише професійному, але й особистісному розвитку майбутніх фахівців. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на аналіз практичної ефективності таких підходів в умовах сучасних викликів.

Метою статті є аналіз сутності, змісту та особливостей формування екологічних цінностей здобувачів освіти, зокрема соціономічних професій. У статті розглядаються теоретико-методологічні основи цього процесу, визначаються ключові чинники, що впливають на розвиток екологічної свідомості, а також пропонуються практичні рекомендації для педагогів щодо ефективного впровадження екологічних цінностей в освітній процес.

Актуальність теми обумовлена необхідністю підготовки покоління, здатного приймати екологічно відповідальні рішення та діяти на благо збереження навколишнього середовища. У статті приділяється увага як теоретичному осмисленню проблеми, так і прикладним аспектам, що сприятиме підвищенню ефективності освітньої діяльності в цьому напрямі.

Виклад основного матеріалу.

Формування екологічних цінностей здобувачів освіти соціономічних професій є ключовою складовою їхньої професійної підготовки. Сучасні виклики, зокрема екологічні кризи та глобальні соціально-екологічні проблеми, потребують підготовки фахівців, здатних приймати рішення, що сприятимуть сталому розвитку суспільства. Розуміння сутності, змісту та особливостей формування екологічних цінностей є важливим для забезпечення ефективності освітнього процесу у сфері соціономічних професій.

Екологічні цінності визначаються як система особистісних переконань, установок і мотивів, спрямованих на усвідомлення значущості природи, відповідальність за її збереження та активну участь у вирішенні екологічних проблем. Згідно з Крамаренко [6], ці цінності мають когнітивний, емоційно-ціннісний і поведінковий аспекти. Вони впливають на формування екологічної свідомості, що стає основою для прийняття екологічно орієнтованих рішень у професійній діяльності.

Так, І.Іскерський [4] підкреслює, що особливого значення екологічні цінності набувають в умовах воєнного стану, коли суспільство стикається з новими викликами, зокрема екологічними ризиками. У цих умовах фахівці соціономічних професій мають забезпечувати ефективну комунікацію, підтримку і вирішення екологічних проблем у взаємодії з громадськістю.

Зміст екологічних цінностей охоплює знання, ставлення та поведінкові прояви, що забезпечують гармонійні стосунки між людиною та природою. У цьому комплексі виокремлюємо когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий компоненти. Проаналізуємо їх детальніше.

1. **Когнітивний компонент.** Знання про екологічні проблеми, їх причини та наслідки, розуміння екосистемних процесів і механізмів сталого розвитку. С.Орденів [9] зазначає, що здобувачі освіти мають оволодіти знаннями про глобальні та локальні екологічні виклики, які є основою для формування екологічної свідомості.

2. **Емоційно-ціннісний компонент.** Позитивне ставлення до природи, усвідомлення її цінності та важливості збереження. Л.Морозова та ін. [8] підкреслюють, що цей аспект є визначальним у формуванні екологічної культури особистості.

3. **Поведінковий компонент.** Готовність до екологічно відповідальної поведінки та активної участі у заходах зі збереження довкілля. Д.Отич [10] наголошує, що екологічна самосвідомість забезпечує практичну реалізацію екологічних цінностей у повсякденному житті.

Формування екологічних цінностей здобувачів освіти соціономічних професій має враховувати специфіку їхньої майбутньої діяльності та особливості освітнього середовища. Основними особливостями цього процесу є професійна спрямованість, використання інноваційних методів навчання, аксіологічний підхід, соціокультурний контекст. Деталізуємо вищезазвані властивості.

1. *Професійна спрямованість.* Як зазначають Т.Комар, О.Ігумнова та А.Руденко [5], екологічні цінності повинні інтегруватися у професійні компетентності здобувачів освіти. Це дозволяє забезпечити екологічну орієнтацію їхньої діяльності та взаємодії із суспільством.

2. *Використання інноваційних методів навчання.* Толочко [11, 12] наголошує на важливості використання інтерактивних методів, таких як ділові ігри, проектна діяльність та обговорення кейсів, що сприяють активному засвоєнню екологічних знань і формуванню відповідних цінностей.

3. *Аксіологічний підхід.* І.Бартнева [2] зазначає, що формування екологічних цінностей має базуватися на принципах аксіології, які дозволяють інтегрувати ідеї сталого розвитку в освітній процес. Цей підхід сприяє усвідомленню значущості екологічних цінностей як основи особистісного та професійного розвитку.

4. *Соціокультурний контекст.* Врахування соціокультурних особливостей і глобалізаційних процесів є важливим для формування екологічних

цінностей. С.Орденів [9] підкреслює, що глобалізація сприяє поширенню ідей сталого розвитку, які впливають на зміст і методи екологічної освіти.

Екологічні цінності як складна система переконань, установок, ідеалів та норм регулюють діяльність особистості в сфері взаємодії з природним середовищем. Означені цінності формуються на перетині кількох методологічних підходів: аксіологічного, культурологічного, компетентнісного, психологічного. Проаналізуємо їх детальніше в наступній частині статті.

1. **Аксіологічний підхід.** Екологічні цінності є центральними в структурі особистісних цінностей і формуються через усвідомлення значущості природи для життя людини. Цей підхід акцентує на важливості виховання бережливого ставлення до природи з раннього віку.

2. **Культурологічний підхід.** Виховання екологічних цінностей здійснюється через збереження і популяризацію традиційного ставлення до природи, притаманного культурі певного регіону [11].

3. **Компетентнісний підхід.** Екологічна компетентність розглядається як інтегративна якість, що включає знання, навички, мотиви і ціннісні орієнтири, необхідні для відповідального ставлення до довкілля [2]

4. **Психологічний підхід.** Вивчає механізми формування екологічної свідомості через розвиток емоційного ставлення до природи, емпатії до інших форм життя та усвідомлення глобальних екологічних проблем [10].

На основі здійсненого аналізу доходимо висновку, що процес формування екологічних цінностей залежить від низки чинників, які можна умовно поділити на зовнішні та внутрішні. Деталізуємо їх.

1. Зовнішні чинники:

- освітнє середовище. Рівень екологічної освіти в закладах освіти визначає можливості для розвитку екологічної культури особистості;
- суспільні тенденції. Глобалізація та цифровізація стимулюють обмін знаннями про екологічні проблеми, сприяючи формуванню відповідного ставлення до природи;
- інформаційний простір. Засоби масової інформації та соціальні мережі відіграють важливу роль у популяризації екологічних цінностей.

2. Внутрішні чинники:

- індивідуальні психологічні особливості. Рівень екологічної свідомості залежить від емоційної стабільності, ціннісних орієнтацій і світоглядних установок;
- особистий досвід. Практичний досвід взаємодії з природою значною мірою впливає на формування екологічних цінностей.

Як відомо, студенти соціономічних професій (педагоги, соціальні працівники, психологи тощо) мають особливе значення в суспільстві, оскільки їхня професійна діяльність передбачає роботу з людьми та вплив на їхній світогляд. Формування екологічних цінностей у цієї групи здобувачів освіти є складним і багатограним процесом, що враховує специфіку їхньої майбутньої професійної діяльності.

Екологічні цінності в контексті соціономічних професій відіграють особливу роль, оскільки ці фахівці мають не лише демонструвати відповідальність за довкілля, а й транслювати екологічні ідеали в суспільство. Вони, зокрема, сприяють формуванню екологічної культури у своїх клієнтів чи учнів; беруть участь у соціально-екологічних ініціативах; виступають моделлю екологічно відповідальної поведінки.

До особливостей формування екологічних цінностей у студентів соціономічних професій відносимо професійну орієнтацію на роботу з людьми, ціннісну складову навчання, мультидисциплінарний підхід, психологічні особливості здобувачів освіти, використання інтерактивних технологій навчання.

1. Професійна орієнтація на роботу з людьми. Соціономічні професії передбачають високий рівень емпатії, етичності й розуміння цінності життя в усіх його проявах. Це створює сприятливі умови для формування екологічних цінностей, оскільки саме гуманістичний підхід лежить в основі екологічно орієнтованої поведінки.

2. Ціннісна складова навчання. Екологічні цінності студентів соціономічних професій тісно пов'язані з гуманістичними, такими як турбота про інших, відповідальність за спільне благо та готовність до служіння суспільству. Навчальні дисципліни, спрямовані на розвиток етичних та соціальних компетентностей, можуть бути платформою для інтеграції екологічної складової.

3. Мультидисциплінарний підхід. Навчання студентів соціономічних професій часто передбачає взаємозв'язок між різними галузями знань: психологією, соціологією, екологією. Це дозволяє розглядати екологічні проблеми не лише з точки зору природничих наук, але й у соціальному, культурному та етичному контекстах.

4. Психологічні особливості здобувачів освіти. Студенти соціономічних професій зазвичай відзначаються високим рівнем рефлексії та здатністю до самоаналізу, що сприяє усвідомленню значущості екологічних цінностей. Екологічна самосвідомість, згідно з дослідженнями, формується через розвиток емоційного зв'язку з природою та розуміння глобальних екологічних викликів.

5. Інтерактивні технології навчання. Формування екологічних цінностей у студентів соціономічних професій ефективніше здійснюється через використання інтерактивних форм навчання: рольових ігор, проєктної діяльності, кейс-методів, що моделюють реальні ситуації, пов'язані з охороною довкілля.

Ключові завдання формування екологічних цінностей

1. Розвиток екологічної свідомості. Освітній процес має акцентувати увагу на розвитку усвідомлення взаємозалежності між природою, суспільством і кожною людиною. Це може включати вивчення глобальних екологічних проблем, таких як зміна клімату, забруднення середовища тощо.

2. *Виховання екологічної відповідальності.* Важливо розвивати у студентів відповідальне ставлення до довкілля як складову професійної етики. Для цього необхідно демонструвати позитивні приклади екологічної поведінки та заохочувати до участі у екологічних ініціативах.

3. *Формування практичних навичок.* Студенти повинні отримати навички екологічно відповідальної діяльності, зокрема в управлінні ресурсами, плануванні екологічно сталих заходів, роботі з громадами у контексті соціально-екологічних проєктів.

Процес формування екологічних цінностей здобувачів освіти соціономічних професій стикається із численними викликами, серед яких:

- недостатня екологічна компетентність педагогів;
- обмеженість матеріально-технічних і навчально-методичних ресурсів;
- низький рівень екологічної культури в суспільстві.

Для подолання цих викликів необхідний системний підхід, який включає вдосконалення програм професійної підготовки, підвищення кваліфікації педагогів і розвиток партнерства між освітніми закладами та екологічними організаціями. Н.Анацька [1] зазначає, що формування екологічної свідомості має бути наскрізним елементом освітнього процесу на всіх рівнях освіти.

Для ефективного впровадження екологічних цінностей в освітній процес закладів освіти педагогам варто враховувати певні рекомендації. У наступній частині дослідження наведемо виокремлені нами методичні поради щодо організації та здійснення освітньо-виховного процесу в закладах освіти.

1. **Інтеграція екологічного контенту в навчальні дисципліни.** Викладачі мають включати екологічну тематику до навчальних планів, зокрема через дисципліни з етики, соціології та психології.

2. **Залучення до волонтерських екологічних проєктів.** Участь у реальних екологічних ініціативах сприяє формуванню стійких екологічних цінностей.

3. **Організація екологічних тренінгів і семінарів.** Проведення спеціалізованих заходів з акцентом на взаємозв'язок професійної діяльності та екологічної відповідальності.

4. **Упровадження цифрових технологій.** Викладачі можуть впроваджувати екологічні ігри, віртуальні симуляції та інші цифрові інструменти, які сприяють формуванню позитивного ставлення до природи.

5. **Використання інтерактивних методів навчання.** Проведення бізнес-ігор на тему управління екологічними ресурсами, використання кейс-методу для аналізу реальних екологічних проблем.

6. **Екологічний моніторинг.** Залучення студентів до спостереження за станом довкілля та аналізу екологічних даних формує активну позицію щодо збереження природи.

7. **Формування мотивації.** Застосування засобів гейміфікації, наприклад, екологічних змагань чи марафонів, допомагає стимулювати інтерес здобувачів освіти до проблем навколишнього середовища.

8. Педагогічний приклад. Власна екологічно орієнтована поведінка викладачів є потужним стимулом для наслідування здобувачами освіти.

Аналіз сутності, змісту та особливостей формування екологічних цінностей здобувачів освіти соціономічних професій дозволяє ствердити, що цей процес є складним і багатограним. Ефективність формування екологічних цінностей залежить від інтеграції когнітивного, емоційно-ціннісного та поведінкового компонентів, використання інноваційних методів навчання, врахування аксіологічного підходу та соціокультурного контексту. Подальший розвиток цієї сфери освіти сприятиме підготовці фахівців, здатних вирішувати сучасні екологічні проблеми та забезпечувати сталий розвиток суспільства.

Висновки. Зі сказаного вище можна зробити висновок, що формування екологічних цінностей здобувачів освіти, особливо тих, що здобувають професії соціономічного спрямування, є актуальним завданням сучасної педагогіки. Система екологічних цінностей визначає ставлення індивіда до навколишнього середовища та виступає основою для прийняття рішень, спрямованих на забезпечення сталого розвитку суспільства. Формування екологічних цінностей у студентів саме соціономічних професій вимагає врахування як специфіки їхньої майбутньої професійної діяльності, так і особистісних особливостей. Інтеграція екологічної складової в освітній процес є важливим чинником підготовки відповідальних фахівців, здатних впливати на суспільство та сприяти сталому розвитку.

Формування екологічних цінностей у здобувачів освіти соціономічних професій є багатограним процесом, що включає роботу з ціннісними орієнтаціями, знаннями, практичними навичками та мотивацією. Застосування теоретико-методологічних основ і врахування ключових чинників сприятиме підготовці фахівців, здатних приймати відповідальні рішення на користь сталого розвитку суспільства. Ефективна педагогічна діяльність у цій сфері передбачає інтеграцію інноваційних методик, розвиток партнерських відносин між викладачами та студентами, а також створення сприятливого освітнього середовища.

Здійснене дослідження підкреслює багатогранність екологічної освіти та її роль у формуванні екологічної культури особистості. Дослідники однак не визнають важливості інтеграції екологічних знань, цінностей і компетентностей у навчальний процес. Подальші дослідження авторів можуть зосередитися на розробленні інноваційних методик, які враховують сучасні виклики й перспективи розвитку екологічної освіти, зокрема щодо. Перспективи подальших досліджень включають розробку інструментів для оцінювання рівня сформованості екологічних цінностей, впровадження інтерактивних методів навчання та інтеграцію екологічної компоненти у стандарти професійної освіти.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 1(47) 2025

Література:

1. Анацька Н. В. Екологічна освіта: знання і життєво-ціннісні орієнтації сучасної людини : дис...канд. філос. наук. Київ, 2016. 220 с.
2. Бартнєва І. О. Екологічно-орієнтована педагогіка як чинник формування екокультурної компетентності майбутніх учителів. *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 19. С. 31–34. <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-1-6>
3. Бех І. Духовне становлення особистості: сучасні виховні реалії. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2019. № 23 (1). С. 4–15.
4. Іскерський І. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічних професій в умовах воєнного стану. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2024. № 2(12). С. 20–29. [https://doi.org/10.31499/2706-6258.2\(12\).2024.315001](https://doi.org/10.31499/2706-6258.2(12).2024.315001)
5. Комар Т., Ігумнова О., Руденок А. Розділ 3. Соціально-психологічні засади особистісно-професійного становлення майбутнього фахівця соціономічного профілю: аксіологічний аспект. *Теоретичні та методичні аспекти соціальної діяльності* : монографія / відп. ред. Л. О. Данильчук, Л. І. Романовська. Хмельницький : ФОП Цюпак А.А., 2020. Т. 3. С. 89–129.
6. Крамаренко А.М. Формування екологічних цінностей майбутніх учителів початкової школи: теорія і практика: монографія. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2014. 379 с.
7. Лазаренко В.І. Сучасні передумови формування суспільної екологічної цінності за біхевіористичним підходом. *Агроекологічний журнал*. 2022. № 2. С. 118–123. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.2.2022.263327>
8. Морозова Л. П., Бондарчук А. О., Варук Ю. С. Роль екологічних цінностей у формуванні екологічної культури особистості. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 46–50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_11_14
9. Орденів С. С. Формування екологічної свідомості в умовах глобалізації. *Вісник НАУ*. 2021. № 2 (34). С. 46–50. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/view/16314/23504>
10. Отич Д. Екологічна самосвідомість особистості як психологічний феномен. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки*. 2020. Вип. 11 (56). С. 87–94. [https://doi.org/10.31392/NPU-np-series12.2020.11\(56\).08](https://doi.org/10.31392/NPU-np-series12.2020.11(56).08)
11. Толочко С. В. Визначення аксіологічних засад формування екологічної компетентності школярів. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2021. № 25 (2). С. 160–172. DOI <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2021-25-2-160-172>
12. Толочко С. В. Екологічна культура в структурі полікультурної особистості здобувачів освіти. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. № 4 (4). С. 670–683. [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-4\(4\)-670-683](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-4(4)-670-683)

References:

1. Anatska, N.V. (2016). Ekolohichna osvita: znannia i zhyttievo-tsinnisni orientatsii suchasnoi liudyny [Environmental education: knowledge and life and value orientations of modern person]. (Dys...kand. filos. nauk). 09.00.10. Kyiv. 220 [in Ukrainian].
2. Bartnieva, I. O. (2019). Ekolohichno-oriientovana pedahohika yak chynnyk formuvannia ekokulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv [Ecologically oriented pedagogy as a factor in the formation of ecocultural competence of future teachers]. *Innovatsiina pedahohika*, 19, 31–34. <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-1-6>
3. Bekh, I. (2019). Dukhovne stanovlennia osobystosti: suchasni vykhovni realii []. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, 23 (1), 4–15.

4. Iskerskyi, I. (2024). Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of professional training of future specialists in socio-economic professions in conditions of martial law] *Psykhologohopedahohichni problemy suchasnoi shkoly*, 2(12), 20–29. [https://doi.org/10.31499/2706-6258.2\(12\).2024.315001](https://doi.org/10.31499/2706-6258.2(12).2024.315001)
5. Komar, T., Ihumnova, O., & Rudenok, A. (2020). Rozdil 3. Sotsialno-psykhologichni zasady osobystisno-profesiinoho stanovlennia maibutnoho fakhivtsia sotsionomichnoho profilu: aksiolohichni aspekt [Socio-psychological foundations of the personal and professional development of a future specialist of a socionomic profile: an axiological aspect]. *Teoretychni ta metodychni aspekty sotsialnoi diialnosti : monohrafiia / vidp. red. L. O. Danylchuk, L. I. Romanovska. Khmelnytskyi : FOP Tsiupak A.A.*, 3, 89–129.
6. Kramarenko, A.M. (2014). Formuvannia ekolohichnykh tsinnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly: teoriia i praktyka [Formation of environmental values of future primary school teachers: theory and practice]: monohrafiia. Zaporizhzhia: Klasychnyi pryvatnyi universytet, 379 p.
7. Lazarenko, V.I. (2022). Suchasni peredumovy formuvannia suspilnoi ekolohichnoi tsinnosti za bikheviorystychnym pidkhodom [Modern prerequisites for the formation of social ecological value according to the behavioral approach]. *Ahroekolohichni zhurnal*. № 2. S. 118–123. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.2.2022.263327>
8. Morozova L. P., Bondarchuk A. O., & Varuk Yu. S. (2017). Rol ekolohichnykh tsinnosti u formuvanni ekolohichnoi kultury osobystosti [The role of environmental values in the formation of an individual's environmental culture]. *Molodyi vchenyi*, 11, 46–50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_11_14
9. Ordenov, S. S. (2021). Formuvannia ekolohichnoi svidomosti v umovakh hlobalizatsii [Formation of environmental awareness in the context of globalization]. *Visnyk NAU*, 2 (34), 46–50. URL: <https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/view/16314/23504>
10. Otych, O. *Mystetska osvita yak skladova systema neperervnoi profesiinoi osvity* (2003). [Art Education as a Component of the System of Continuing Professional Education]. *Profesiina osvita: pedahohika i psykhohohiia / za red. I. Ziaziuna, N. Nychkalo, T. Levytskoho*. Kyiv, 170.
11. Tolochko, S. V. 2021. Vyznachennia aksiolohichnykh zasad formuvannia ekolohichnoi kompetentnosti shkolariv [Defining the axiological principles of forming environmental competence of schoolchildren]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, 25 (2), 160–172. DOI <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2021-25-2-160-17215>.
12. Tolochko, S. V. (2024). Ekolohichna kultura v strukturі polikulturnoi osobystosti zdobuvachiv osvity [Ecological culture in the structure of multicultural personality of education seekers]. *Suspilstvo ta natsionalni interesy*, 4 (4), 670–683. [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-4\(4\)-670-683](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-4(4)-670-683)